

Madárjósok és táltosok nyomában

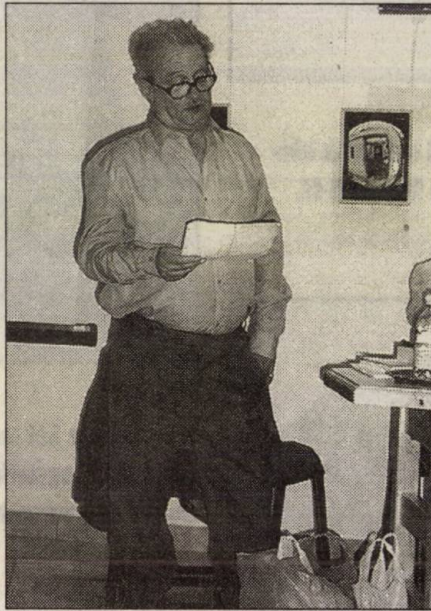
horváth zolt

A közelmúltban rendhagyó előadásra került sor a zentai Thurzó Lajos Közművelődési Központ Alkotóházában. Szeptember 23-án ugyanis a szegedi születésű Polner Zoltán újságíró Teknyőkaparó című filmjét tekinthették meg az érdeklődők, amely része több évtizedes gyűjtőmunkájának, amely során feltérképezte Csongrád megye néprajzát, népi hitvilágát. A lenyűgöző előadásai révén személye nem ismeretlen az újdéki Pro Media újságíró-iskola második évfolyamának hallgatói előtt. Zentai előadása után a következőket mesélte néprajzi gyűjtéseiről:

– A hatvanas évek elején Beregszászon tanítottam a délelőtti órákban, délutánjaim viszont szabadok voltak, így azt gondoltam, hogy bejárom a falu összes házát és egy szociológiai felmérést készítek a faluról. Miután feltettem a felméréssel kapcsolatos kérdéseket és ők válaszoltak azokra, arra is jutott idő, hogy néhány babonát gyűjtsék a lakosoktól. Az emberek készségesen meséltek a tehénrontásról, a szemverésről, a teknyőkaparóról, egyszerűen kinyílt előttem a világ, ebben temérdek kincs hever, amit viszont meg kell menteni. Ez 1960-ban volt és egészen 1990-ig jártam a magam útját, táltosokat, ördögösöket, rontásokat kerestem és ezeket gyűjtöttem össze.

– Általában milyen megjelenés szükkéltetett, hogy megnyíljanak az emberek? Mégsem egy szokványos témáról volt szó...

– Erre én nem tudok válaszolni. Személy szerint polgári családból származom, előttem nincsenek különbségek emberek közt. Egyféle ember létezik a földön, aki él, s aki a társam. Bármelyik házba, bármelyik szobába bemegyek, nem vagyok képes úgy beszélgetni, hogy én büszkélke-

dem, kihívóan viselkedem. Az idős asszonyra és idős férfira úgy tekintek, mint saját nagyapámra és saját nagyanyámra, s a velük történő beszélgetés a legtermészetesebb. Nagyon sok sztorit tudnék mesélni, de most elmesélek egyet, s ezt feltétlenül érdemes megőrizni. Egy tanár kollégám beajánlott egy beregszászi családhoz, hogy okvetlenül menjek el és nyilatkozni fognak, babonákat fognak mesélni nekem. Én el is mentem, azonban a kapujukban az asszony azt kérdezte tőlem, hogy miért vagyok kíváncsi az ő nyomorúságára, nem elég nekik az egész életük? Ezután becsukta a kaput. Másnap elmondtam kollégámnak, hogy nem engedtek be, erre megnyugtattott, hogy majd ő beszél az érdekeltemben. A következő nap magnóval a kezemben ismét megjelentem a ház előtt, és az asszony a kapuban állt és fogadott. Akkor már tudtam, hogy a táltosok a nagykapun járnak be, így azt mondtam neki, hogy nyissa ki a nagykaput, én csak ott vagyok hajlandó bemenni. Az asszony ismerte a táltosok történetét és tágranyílt szemekkel tárta ki a nagykaput, azt, ahol a szekerek járnak, ott mentem be és este nyolctól éjfélig mondta a babonákat nekem.

– Kérem meséljen a Teknyőkaparó legendájáról!

– Nem tudok erről sokat mesélni. A hatvanas évek közepén állandóan a táltosokat kerestem, azt a gyereket, aki foggal született és természetfeletti erővel rendelkezik, vagyis fel tud emelkedni a levegőbe, s ha akarja, Szegeden a polgármesterrel ebédel, ha akarja, akkor Budapestről hagymát hoz. Megráztak ezek a történetek, s megkérdeztem az emberektől, hogy ki ez az ember, aki ilyesmit tud cselekedni, s mindig ráfogták, hogy Teknyőkaparó. Elkezdtem gyűjteni a történeteket, s már a századik oldalnál tartottam, amikor dr. Péter László irodalomtörténész azt mondta, hogy ebből könyvet kell csinálni, ezt az anyagot azonnal ki fogják adni. 1980-ban ez az anyag meg is jelent, Bálint Sándor professzorom írt hozzá kritikát, lektorálási véleményyt és ebben úgy fogalmazott, hogy

A Teknyőkaparó

Teknyőkaparó nagy táltos volt. Ezt beszélték róla: „Olyan vót az a Teknyőkaparó, hogy mikó kimentek dolgozni, akkor gyűtt egy fölleg, oszt aszonta, hogy most mán akkor nagy eső lösz. Aszonták, nem igaz! Nem telt bele két óra hossza, mán akkor dült az eső. Megjósolta azt is, hogy majd milyen világ lesz utoljára. Hogy a népek egymást marják, ütik, verik. Háborúk lesznek. Mondta, hogy löcsetlen kocsik járnak.”

Jung Jánosné Apátfalván ezt mesélte: „Azt hallottam az én nagyanyámtól, kükémények lesznek, meg löcstelen kocsik. Annyi vasmadár lesz a égen, hogy nem látszik az ég. A világvégéről meg, hogy ezret élünk, ezret nem. Hogy gyűnnek a vörösek, utána gyűnnek a sárgák. Akkor lesz olyan nagy háború, hogy a szürke ló a szügyivel taszítja a vért a Vérmezőn. Annyi magyar marad, hogy egy diófa alatt elfér.”

ilyen nagy formátumú jósló személyiség nem ismeretes Magyarországon. Egy olyan néprajzi csillagot fedeztem fel, amelyik az égen ez eddig nem volt látható.

– *Lehet, hogy rossz összehasonlítás részemről, de a Teknyőkaparó ugyanolyan legendának tűnik, mint ahogyan Nostradamus jós legendáira tekintenek a nyugati világban.*

– Nostradamus is valójában előre megjósolt számos dolgot, például szavaiból ki lehet olvasni a II. világháború szörnyűségeit is. Sokáig azon töprengtem, hogy a Teknyőkaparónak is voltak olyan jóslatai, hogy kőkút lesz, vasmadarak szállnak, a világ meg fog változni. A televíziót megjósolta, a telefon, s rádöbbenem, hogy mindezt előre megmondta. Akkor döbbenem meg csak igazán, amikor azt hallottam, hogy olyan népek jönnek el, amelyek Istennek vallják magukat, ez is megtörtént. Utána azt mondta, hogy Lucifer bandái jönnek, a saját sátruk alá akarnak táboroz-

ni embereket. E történet mesélője azt mondta, hogy maga megélte az agitátorokat, mikor elvettek tőlünk kocsit, földet és bejöttek a házba, addig hazudtak és annyit hazudtak, hogy mindent aláírtunk nekik és mindenünk odalett. Ez lehetett a magyar népek a véleménye az adott politikai helyzetről, de ezt senki sem merete vállalni, így azt mesélték, hogy ezt mondta a Teknyőkaparó.

– *A XXI század küszöbén mennyire lehetséges újabb forrásokat fellelni?*

– A néprajz nem hal ki. A természethez közel álló népeknek, azoknak, akik mai napig kinn élnek a tanyákon, a természettel szoros kapcsolatban, a hiedelem változatlanul is a társuk. Akár a csillagokra néznek, akár a Napra, akár a hajnali égre vagy éppen arra, hogy a gyerek miért kezd el sírni, amikor meglát egy kutyát, macskát. A rontás és a rontáselhárítás a néprajz egy sajátos vonulata, az ősi magyarság egyik problémaköre volt, s ez a mai napig jelen van.

Az új néprajzkutatókat arra biztatom, hogy menjenek, mert ahogyan a világ globalizálódik, újabb és újabb történetek jelennek meg, amelyek a balladákhoz, népdalokhoz hasonlóak. Ezeket össze kell gyűjteni. Én harminc évet áldoztam efére életemből költőként csak azért, hogy megmentsek egy óriási kincset, de a költészetet is szeretném folytatni.

– *Min dolgozik mostanság és mire számíthatunk öntől a közeljövőben?*

– A múlt század ötvenes éveinek elején a szegedi hangversenyi élettel foglalkoztak a szüleim. A nevelőapám a hangversenyrendező vállalat igazgatója volt. Én konferáltam fel olyan zenészek koncertjeit mint David Oistrach, Jean Marie Darier, hogy csak néhány nevet említsek, s ezeket az emlékeket szándékozom megírni, s nagy örömmre szolgál, hogy huszonöt év alatt a világ valamennyi művésze megfordult Szegeden és, hogy ezekről írhatok.

Apáczai-hallgatói ösztöndíj FELHÍVÁS

A szülőföldjükön felsőoktatási intézményben tanulmányaikat folytató határon túli magyar fiatalok otthon maradásának támogatását segíti a Határon Túli Magyar Oktatásért Apáczai Közalapítvány által biztosított támogatás, amelyet a 2004/2005-ös tanévben Szerbia és Montenegró esetében 6 millió forintos keretösszegben osztanak ki. Az ösztöndíj összege személyenként legfeljebb 70.000 Ft.

Pályázhatnak azok a magyar nemzetiségű, Szerbia és Montenegró-i állampolgárságú egyetemi hallgatók, akik a 2004/2005-ös tanévben Szerbiában államilag elismert felsőoktatási intézményben tanulnak nappali tagozaton. A 2003/2004-es tanév végi átlageredményük nem lehet kevesebb a 7,50-esnél. Az első évfolyamra felvett hallgatók is pályázhatnak a középiskolában elért eredményük alapján.

Nem pályázhatnak viszont azok, akik magyar állampolgársággal (is) rendelkeznek, 2004. szeptember 1-jéig betöltik a 30. életévüket; a 2004/2005-ös tanévben

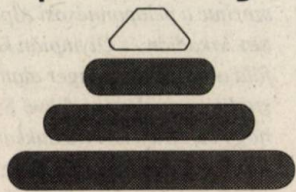
Magyarországon (vagy Magyarországon is) hallgatói jogviszonyban vannak, PhD-képzésben, levelező, esti vagy részképzésben, magiszteri képzésben, posztgraduális illetve másoddiplomás, kiegészítő vagy távhallgatói képzésben vesznek részt, nem pályázhatnak a középiskolában illetve iskolarendszeren kívüli oktatásban tanulók sem.

Pályázni kizárólag az „Apáczai Hallgatói Ösztöndíj Adatlapp” nyomtatvány kitöltésével lehet. A pályázatok beérkezési határideje 2004. október 18-a, hétfő 16 óra.

A pályázatokat személyesen illetve levélben kell eljuttatni a lebonyolító szervezethez, a Vajdasági Módszertani Központhoz, címük: Age Mamuzića 13/II., 24000 Szabadka. Tel./fax.: (024) 554-184, e-mail: vmk@tippnet.co.yu

Pályázati adatlappal és további felvilágosítással a Vajdasági Módszertani Központban szolgálnak.

A Képes Ifjúság internet partnere

TippNet

www.tippnet.co.yu